

شجاع لشکر خلخالی

فدایی مشروطه

بهاله حبیبی

انتشارات کتاب‌ساز

۱۳۹۷

صفحه	عنوان
۹	مقدمه.....
۱۱	پیشینه خانوادگی شجاع لشکر خلخالی.....
۱۳	انجمن آذربایجان و نقش شجاع لشکر خلخالی در آن.....
۲۳	نقش انجمن آذربایجان در ترور محمدعلی شاه.....
۳۴	به توپ بسته شدن مجلس و نقش شجاع لشکر خلخالی در دفاع از مجلس شورای ملی.....
۴۴	حضور شجاع لشکر خلخالی در قیام گیلان.....
۴۷	آمدن شجاع لشکر به خلخال جهت کمک به ملیون خلخال.....
۵۷	تصرف اردبیل دست خوانین.....
۶۲	خلخال پس از انتشار آف اردبیل به دست خوانین.....
۶۹	صمدخان شجاع اله و شجاع لشکر خلخالی.....
۷۵	جنگ جهانی اول و حضور شجاع لشکر خلخالی در کمیته دفاع ملی.....
۷۷	حضور شجاع لشکر خلخالی در تبریز و شورش ابوالقاسم خان لاهوتی.....
۷۹	خروج شجاع لشکر خلخالی از ایران و ادامه در آذربایجان شوروی.....
۸۳	مدرسه اتحاد ایرانیان و شجاع لشکر خلخال.....
۸۴	پیوست ها.....
۱۱۵	فهرست منابع.....
۱۱۸	نمایه.....

همگان اذعان دارند که مطالعات تاریخی و شخصیت‌شناسی، چه به لحاظ روش‌شناختی و چه به لحاظ معرفت‌شناختی، با دشواری‌های زیادی همراه است. علت این امر، آن است که رویدادهای تاریخی مرتبط با شخصیت‌ها، به‌واسطه اخبار، شواهد و مدارک برجای‌مانده بازسازی می‌شوند و نویسندگان آن آثار بر اساس احساسات، عواطف، نگرش‌ها، جهت‌گیری‌های سیاسی و اهداف خود، به بیان اخبار پرداخته‌اند و در ارائه گزارش‌های خود، کاستی‌هایی دارند و خواسته یا ناخواسته تصویری موردنظر از رویدادها و شخصیت‌هایی را که شاهدش بوده‌اند، ارائه کرده‌اند؛ از این رو، کار بازسازی واقعیت‌های تاریخی و ارائه تصویری روشن از رویدادهای گذشته و شخصیت‌های تاریخی، کار سخت و دشواری است و لازم است که منابع بعد از تحلیل و بررسی، مورد استفاده قرار گیرند. با در نظر گرفتن تمام این دشواری‌ها، نظر به اینکه انقلاب مشروطه از رویدادهای برجسته و تأثیرگذار تاریخ معاصر ایران محسوب می‌شود، اسناد و مدارک و پژوهش‌های بسیاری، راجع به این دوره تاریخی وجود دارد و صاحب‌نظران پژوهشگران تاریخ، از زوایای مختلف به مطالعه و بررسی رویدادها و شخصیت‌های درگیر در این زمانه‌اند. همین مسئله، کار تحقیق علمی و بازسازی این دوره را نسبت به دوره‌های قبل، راحت‌تر کرده است؛ زیرا با مطالعه و بررسی دیدگاه‌های مختلف و جایگاه اجتماعی نویسندگان آن رویدادها، راحت‌تری برای دستیابی به واقعیت‌های تاریخی آن دوره پی برد.

محمدرضا پاشازاده (شجاع‌لشکر خلیلی) یکی از شخصیت‌های تأثیرگذار در مشروطه به‌ویژه در انجمن آذربایجان بوده است. وی عضو مؤسس انجمن آذربایجان بوده و برای چند سال نقش مهمی در تحولات گیلان و خلخال ایفا کرده است. ایشان عشق و علاقه خاصی به مشروطه و آرمان‌های آن داشت و در راه آن، جان‌فشانی‌های زیادی کرد و حتی به رنج‌های بسیاری را به‌جان خرید. این عشق و علاقه وی به مشروطه را در اکثر مکاتبات ایشان می‌توان دید. او خود را فدایی مشروطه می‌خواند، ایشان حیات سیاسی پرفراز و نشیبی را سپری کردند و هواره علاقه خودش را به کشور و آرمان‌های مشروطه ابراز می‌داشت؛ حتی زمانی که مجبور به ترک ایران و اقامت در قفقاز گردید، علاقه خود را به ایران به‌ویژه به زبان فارسی نشان داده و در مدرسه ایران، که در کنار تعدادی از خلخال‌ها همچون دکتر سلام‌الله جاوید، میرزا محمدتقی خوجینی (حاج معلم) و سید پرویز جوادزاده (سید جعفر پیشه‌وری)، به فعالیت‌های فرهنگی، به‌ویژه تدریس تاریخ مشروطه می‌پرداخت.

در این کتاب سعی شده است که به بررسی و بازسازی زندگی شجاع‌لشکر خلخال پرداخته شود؛ هر چند دشواری‌های بسیاری در این راه وجود دارد؛ زیرا اطلاعات بسیار پراکنده‌ای در مورد ایشان در کتاب‌ها، نشریات آن زمان دیده می‌شود. در برهه‌هایی، از زندگی این فرد، به دلیل فقدان اسناد و مدارک، خلأهایی است که غبار تاریکی بر آن دوره‌ها نشسته است. بخشی از اسناد مربوط به فعالیت‌های ایشان در انجمن آذربایجان، پس از به توپ بسته‌شدن مجلس و غارت انجمن آذربایجان

توسط نیروهای قزاق از بین رفته است. همچنین به احتمال زیاد اسناد و نامه‌هایی از ایشان برجای مانده است که در دست اشخاص خاص هستند که بخشی از آن اسناد در گذر زمان از بین رفته و آن بخش از اسنادی هم که می‌تواند باقی مانده باشد، علیرغم پیگیری‌ها و جستجوهای بسیار، به جز دو مورد، دسترسی به آن‌ها مهیا نشد. به احتمال زیاد در آرشیوهای جمهوری آذربایجان در مورد ایشان اسنادی به جای مانده است که شرایط لازم برای دسترسی به آن اسناد برای نگارنده مقدور نبود. امید است که در آینده با حمایت مسئولان، بتوانم به آن مراکز نیز مراجعه و به جستجو بپردازم. در این تحقیق با مراجعه به مراکز مختلف اسناد کشور، چند سند از ایشان به دست آوردم که حاوی اطلاعات ارزشمندی از خصوصیات اخلاقی، باورها، فعالیت‌های سیاسی و نظامی او می‌باشد که در نگارش این کتاب مورد استفاده قرار گرفته است. در این کتاب سعی شده است که تا حد امکان با کمک اسناد و مدارک، کتاب‌های معتبر تاریخی و کسانی که در ارتباط با شجاع‌لشکر خلخال بوده‌اند، به بازسازی زندگی ایشان پرداخته شود. این کتاب مدعی آن نیست که کامل و بی نقص بوده، قطعاً ایرادات و نواقصاتی خواهد داشت و عموماً نظرات اساتید و محققین ارجمند برای شناخت هرچه بیشتر ابعاد و جنبه‌های مختلف شخصیت و زندگی ایشان راهگشا خواهد بود. در پایان بر خود لازم می‌دانم از همه کسانی که به انحای محسوف، همه را در نگارش این کتاب یاری داده‌اند، به ویژه استاد ارجمند، جناب آقای سید هاشم خلخال، که زحمات و پیرایش این اثر را کشیده‌اند و نیز جناب آقای بهنام ابوالفتحی مسئول محترم انتشارات کتاب سبز که زحمات چاپ این کتاب را تقبل فرموده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم.

یدالله حبی